

Az erdész és a gazda.

A II. Gazdatiszti Továbbképző Tanfolyam előadássorozatában Budapesten 1942. évi február hó 13-án elmondta:

Bíró Zoltán.

Nincs még két foglalkozási ág gazdasági életünkben, amelyik annyi hasonlóságot, annyi rokonvonást mutatna, mint az erdészé és a gazdáé.

Hiszen mindkettőnek a munkaterülete ez az istenáldotta magyar föld; egyformán ráutaltak annak népére, mint munkatársakra; foglalkozásuk is egyformán a vidékhez köti őket, ahhoz a vidékhez, amelynek a gazdasági életét irányítani elsősorban hivatottak.

Szolgálati adottságaik közel azonosak, hasonlóan erős szálak fűzik őket a nagybirtokhoz; az öregségi ellátás kérdése, a gyermeknevelés nehézségei egyforma gondok elé állítják az erdészt és a gazdát.

Csodálatosnak látszik ezért első tekintetre, hogy — különösen ugyanannak a birtoknak a keretein belül — nemcsak a megértés és összefogás alakul ki elég nehezen, de sokhelyütt kiélezett ellentétet találtunk a multban — sőt itt-ott még ma is — a két ágazat művelői között.

Mindkettőnk legegységesebb érdeke megkívánja azt, hogy gondosan kutatva, nyíltan mérlegelve és teljes őszintén beszélve keressük meg ennek az ellentétnek a forrásait és iparkodjunk azokat lehetőleg kiküszöbölni.

Méltóztassanak ezért megengedni, ha egy, jórészt a gyakorlati szolgálatban eltöltött, fél évszázad tapasztalatait leszűrve, talán szokatlan őszinteséggel tapintok rá a hibák eredetére és keresem a megoldást.

*

Kétségtelen, hogy súrlódás csak *érintkezési felületeken* keletkezhetik, s így a két gazdasági ágnak a legősibb időtől kezdődő érintkezése már magában hordta az ellentétek csíráját.

De természetesen kell találnunk azt is, hogy mikor a két gazdasági ág fejlődése során irányításuk, teendőik ellátása hovatovább jobban elkülönült, a gazdaság természetéből folyó ellentétekhez hozzájárultak a kisebb-nagyobb egyéni ellentétek, s tán éppen ezek voltak azok, amelyek a helyzetet legjobban kiélezték.

Hiszen a szakembereknél elég gyakori egyoldalúság, az egyéni érdekek előtérbe állítása, hatalomvágy és egyéb eléggé általános emberi tulajdonság nyomán hányszor keletkeznek súlyos ellentétek ugyanannak a szolgálati ágnak egymásra teljesen ráutalt tagjai között is.

Próbáljuk meg ezért a kérdést kettéválasztani.

Vegyük előre a két gazdaság természetéből folyó ellentétek leggyakoribbjait és keressük ezeknél az orvoslást. Csak azután térjünk rá azokra az ellentétekre, amelyeknek a forrása nem a két gazdasági ág természetében, de tisztán az azokat képviselők egyéniségében rejlik.

*

Méltóztassanak megengedni, hogy amikor a két gazdasági ág természetéből folyó ellentéteket kutatom, visszamenjek a kezdet kezdetéig, mert hiszen az emberek és a kultúrának a harca az erdővel jóformán ezekben az időkben kezdődik.

Ha meg akarnók írni a kultúra bölcsőjét alkotó, különösen a mérsékeltövi területek gazdasági fejlődéstörténetét, a legtöbb helyütt azzal kellene kezdenünk: „Kezdetben vala az erdő.”

Hiszzen a Mindenhatónak ez a legsodálatosabb, a legmagasabbrendű növényi társuláson alapuló alkotása az embert megelőző tízezer és százezer éveken át szívós küzdelemmel elfoglalt majdnem minden olyan területet, amelyik a megtelepülésére alkalmas volt.

Menedéket, lakóhelyet, táplálékot adott a kevés ősembernek addig, amíg a szaporodó népesség már nem találta meg az erdőben a maga élelmét.

A vándor állattenyésztőnek már útjában volt az erdő, de méginkább akadály lett akkor, amikor a földműveléssel megkezdődött az ember állandó települése.

Ekkor indult meg valóban tüzel-vassal az erdő pusztítása.

Ha kevés volt, vagy kimerült a legelő vagy szántó, elég volt az erdő egy újabb területrészt kiirtani, felégetni s az évezredekgyűjtötte televény bűja tenyészte évtizedekre vette el a megélhetés gondjait.

Az elhagyott, kimerült területeket pedig a maga végtelen szívósságával újból birtokba vette lépésről-lépésre az erdő, hogy mélyreható gyökereivel feltárva a talaj alsó rétegeit, a felszínre hozza és ott felhalmozza azokat a szerves és szervetlen tápanyagokat, amelyek újból megadták a mezőgazdasági művelés lehetőségeit.

De nemcsak így készítette elő az erdő a mezőgazdaság és a művelődés útját és terjeszkedését, hanem ezenfelül készen adta a mintát és anyagot a fejlődésnek majd minden eszközehez.

A mai bonyolult gépszerkezetek alapelemeit: az emelőt, ékeket, hengert, kereket az erdőtől kapta az ember.

Innen kerültek ki első védő- és támadóegyverei *Herakles* olajfa-buzogányától, a dárdától és nyíltól kezdve a katapultáig és ballisztáig, sőt az ostromtoronyig és az első tankig; a trójai falóig.

A műszaki tudás ma is kétségtelenül legnagyobb vívmányának, a tűznek a használata még az újkor elején is elválaszthatatlan volt az erdőtől.

Hiszen az olaj térfoglalása alig 50, a köszéné — amelyiknek az anyja pedig szintén az erdő — alig 200 éves multra tekinthet vissza.

Még egy évszázaddal ezelőtt is a tüzelésre alapított magyar üzemek: vasgyárok, kohók, üvegyárok csak az erdők közelében telepedtek meg s az én gyakorlati szolgálatom elején még sokszor tízezer vagón fát és abból égetett faszenet használtak el évente.

Az építkezésnek egyik legfontosabb anyagát adta és adja ma is az erdő. De adta ezenkívül a legszebb művészi formákhoz a mintát is.

A karcsú görög oszlopok eredetét már maga az oszlopfő lombdiszítése is elárulja. Első nézésre is felismerhetjük a gót-stíl merész csúcsíveiben a lúcfenyő, a kerek román boltozatban az olajfa, s a mór-stíl lapos boltozataiban a pálma koronáját, mint gondolatadó mintát.

A szárazon való közlekedés eszközeit: a kereket, a szántalpat az erdőtől kapta az ember. Az első híd mintája a patakon átdölt fatörzs volt, a víziszállításnak pedig még a gondolatát is a vízen úszó fatörzs adta.

Arra tán felesleges lesz rámutatni, mit jelentett a fa felhasználása a papír- és vegyiparban.

És vajjon a mezőgazdaság a termőtalaj előkészítésén kívül nem az erdőtől kapta-e első szerszámait és gépeit is?

Ásó, lapát, gereblye, kapa, csép, de még a nem is olyan régmúlt idők ekéje, hengere, boronája elkészült-e fa nélkül?

A jászoltól a hídlásig, a szőlőkarótól a taposókádon át a présig, a hordóig és a csapig nem fát és csak fát használt-e még alig néhány évtized előtt is az egész magyar gazdaság?

A pajta, az akol, a göré, a dohányszárító, de a mindennapi élet eszközei: a kapubálványtól a kútágasig, a sütőteknőtől a rokkáig és a szövőszékig, a kiskaputól a belső bútorig, a bölcsőtől a koporsóig, nem az erdőből kerültek-e ki?

Megtaláltuk tehát az erdőpusztítás két főokát. Útjában volt a mezőgazdaság terjeszkedésének s a fejlődés során mindnagyobb mértékben volt szükség legfőbb termékére: a fára.

Nem volna ember az ember, ha nem pusztította volna mérték nélkül azt, aminek ennyi hasznát látta, s nem fizetett volna ennyi jóért hálátlansággal.

Ne méltóztassanak rossznéven venni, ha ezekután még megállapítom azt is, hogy az erdőnek a legveszedelmesebb ellensége éppen a mezőgazdaság volt.

A többi ágazat, ha lepusztította az erdőt, érintetlenül hagyta a talajt, úgyhogy az erdő nagyobb nehézség nélkül vissza tudta néhány évtized alatt foglalni.

Sőt, a bányaművelés már évszázadokkal ezelőtt követelte a

rendszeres erdőgazdálkodást, nehogy a faanyagok szállítási költségeinek az emelkedése saját üzemét tegye lehetetlenné.

Ezzel szemben a mezőgazdaság és állattenyésztés, amire rátette a kezét, ki nem engedte addig, amíg a talajból csak valamit is ki bírt csikarni, amikor már sokszor az erdő megtelepülését is lehetlenné tette.

Pedig mennyi intő példát állít a történelem arra, hogy a kultúra fennmaradásának bizonyos fokú erdősültség elengedhetetlen feltétele.

Mi lett a bibliai paradicsomból és a tejjel-mézzel folyó Kánaánból, amikor az emberi telhetetlenség lepusztította a környező hegyek és a Libanon cédruserdőit? Mi lett Asszíría és Babylon felett kultúrájából? Árvizek iszapja, puszták repülő homokja temette el sokhelyütt még a nyomait is!

Hová sülyedt Görögország, a klasszikus műveltség bölcsője, amikor kopár kecskelegelővé irtotta le az ember az Olympos hegyeit?

Hová lett a tengerek királynőjének, Velencének a hatalma, amikor a Dalmácia mögött fekvő hegyvidéket kopár karszttá pusztították le, s elfogyott a márványpaloták alapját alkotó pilota, s a büszke gályák faanyaga?

A francia Alpések lábánál mennyi termőföldet árasztott el az iszaplavina azóta, hogy a napoleoni háborúkat követő idők lepusztították a környező erdőket?

De nem is kell olyan messze multba és olyan távoli helyekre mennünk példáért!

A középkori magyar művelődés fejlettségének a legfényesebb tanúbizonyságát, *Mátyás* király visegrádi palotáját úgy eltemette a felette letarolt és agyonlegeltetett hegyoldal törmeléke, hogy évszázadokon át még a helyét sem ismertük.

A legjobb magyar termőföldnek, a Bánátnak a nyílt sebére, a deliblati 40.000 holdas futóhomokra már nem utalhatok, mert azt óriási költséggel és sziszifuszi munkával megfogta a magyar erdészet.

Méltóztassanak azonban gondolni arra, hogy a Duna-Tisza közén, a Nyírségen, Somogyország egyes vidékein hogyan vándorol a homok ma is száraz, szeles időben, s hogyan borít el jobb termőterületeket még napjainkban is.

Méltóztassanak látó szemmel megnézni a Pilisnek, a Vértesnek, a Mátrának a fővonalakra hajló, vagy pl. a budapest—esztergomi vasútvonal mentén látható részeit.

Hány helyen áll ki a kopasz dolomit-szikla, vagy a Mátra „apoká”-ja, hány helyen szakítják meg 5—6 méter mély, vagy még mélyebb vízmosások a legelők és a dombokra telepedett szántók

talaját, elmocsarásítva, hordalékkal elborítva az alattuk fekvő sík területeket, évről-évre emelve a mellékvölgyek meder- és árvízszintjét?

És a visszakerült hegyvidéken hány meredek oldalon áll kopáran földanyánk csontja, a kopasz szikla, hány helyen fenyegeti terméketlen kőfolyás elborítással az alatta futó főközlekedési vonalakat?

Tessék megkérdezni kultúrmérnök kartársaimat, mit jelent ez az alsó folyószakaszok, a Duna, Tisza és mellékfolyóik rendben tartása s az Alföld ármentesítése terén munkában és pénzben!

Pedig ezeket a területeket mind a kultúra, a többtermelés jel-szavával „hódította meg“ a mezőgazdaság és a talaj megbolygatásával, a mértéktelen és oktalan legeltetéssel tette tönkre.

És vajjon nem nyújtja-e ki kezét a mezőgazdaság ma is az erdő után mindannyiszor, amikor kopár, fátlan, gondozatlan legelőin az állat egy harapás füvet nem talál, vagy amikor legelőit nagyobb haszon reményében feltörte?

Nem iparkodik-e most is megszerezni a jobb talajú, könnyebben hozzáférhető erdőrészeket, amelyeken az erdő már évtizedek, vagy évszázadok óta gyűjti a televényt, helyette pedig felajánl — de csakis a ma már törvényes kényszer alapján és következtében — az erdőgazdaság részére sok olyan területet, amelyet maga már hasznosítani csak alig, vagy egyáltalán nem tud?

Lehet-e csodálkozni azon, ha az erdész, akit nemcsak hivatása, de törvényes, esküdt kötelessége is az előre-, a jövőbenezésre kényszerít, ellenszegül?

Engedjék meg, hogy idézzem azt a jelmondatot, amit először több mint 60 évvel ezelőtt láttam az első mezőgazdasági kultúr-intézmény, a keszthelyi Gazdasági Akadémia tangazdaságának egyik épületén: „*Keveset markolj, de azt jól megszorítsd; ne a földet, hanem a munkát szaporítsd!*“

Micsoda mély bölcsesség négy rövid mondatban, s hol volnánk ma, ha ezt nemcsak sok magyar gazda, de sok nagyhangú politikus is megszívlelné, hirdetné és betartaná?

Méltóztassék elhinni, mi magunk is nagyon jól tudjuk, hogy vannak esetek, vannak helyek, ahol az erdőnek még ma is helyet kell adnia a mezőgazdaság céljaira.

De minden erővel azon vagyunk, hogy a két ágazat térfoglalása megmaradjon abban a helyes arányban, amit az *ésszerűség*, a *nemzet jövője*, sőt a *mezőgazdaság kifejezett érdeke* is megkíván.

Vegyük sorra mind a három szempontot!

Kívánja az ésszerűség! Hiszen az ország legnagyobb fafogyasztója ma is a mezőgazdaság. Csak méltóztassék visszagon-dolni arra, milyen nehézségeket okozott 1920-tól 1923-ig a fahiány,

s mit veszített takarmányban és terményben a magyar mezőgazdaság akkor és azóta is az elégetett szalmában és trágyában.

Kívánja a nemzet érdeke! Nincs messze mögöttünk még az az idő, amikor búzakivitelünk értéke átlagban évi 20 millió pengővel maradt fabehozatalunk értéke alatt és pedig határállomási értékekkel számítva! A kivitt búza értékében tehát benne volt a kereskedői haszon és a határig szállítás költsége is, míg a fát még ezen az értéken felül terhelte a fogyasztóhoz szállítás, kereskedői haszon, forgalmiadó és sok más költség. Ha mindkettőt a gazdánál számítjuk, a különbség kétszeres lesz.

Bár erdőterületünk azóta megháromszorozódott, a visszatért területek nehéz hozzáférhetése és a rajtuk két évtizeden át folytatott rablógazdálkodás következtében a legnagyobb erőfeszítéssel sem fogja ellátni a háborút követő idők felfokozott szükségletét.

De a helyes elosztást kívánja nem utolsó sorban az alföldi gazdálkodás saját érdeke is!

Tudományos kísérletek eredményeivel fogom ezt Önöknek bizonyítani.

Európa gabonaellátásának a két legfontosabb termőterülete, a Magyar Alföld és az orosz-steppe, erősen szárazföldi éghajlatúak.

Tíz év közül 4—5 rendszerint aszályos s a csapadékhiány mellett az erős széljárástól is sokat szenved a gazdaság.

Talán elég lesz utalnom arra a kárra, amit a múlt év őszén egyetlen szélvihar a tengeritermésben okozott.

A széltől sokat szenved még a legfejlettebb kiscgazdaország, Dánia mezőgazdasága is, ámbár éghajlata a tengerek közelsége miatt jóval nedvesebb a miénknél.

Oroszországban és Dániában már néhány évtized óta kísérleteznek azzal, hogy erdőpázták és szélesebb sövények telepítésével mérsékeljék az aszály és a szél káros hatását.

Ezeknek a kísérleteknek az eredményeit tüntetik fel azok a kimutatások, amiket az Urak a terméseredményekről kézhez méltóztattak kapni.

1. Oroszországi kísérleti adatok.

Termés: q/ha	Őszi rozs		Zab	
	száraz	esős	száraz	esős
	évben		évben	
	1921	1922	1921	1922
Szemtermés védett területen	9.6	18.7	11.6	26.3
» nem védett területen	2.5	15.7	4.6	18.8
Többlet: %	284	19	152	40
Szalma védett területen	17.7	51.5	18.0	41.2
» nem védett területen	6.1	40.2	7.1	35.4
Többlet: %	190	19	154	16

Kísérleti állomás	Termény	Hozadadék: q/ha		Többlet a védett steppében	
		a védett steppében	a nem védett steppében	q	%
Kamennaya steppe	Őszirozsa: termés	16.3	13.9	2.4	17
	szalma	39.9	34.2	5.7	17
	Zab: termés	14.2	13.8	0.4	3
	szalma	27.3	27.4	-0.1	0
	Lucerna	30.0	9.9	20.1	203
	Fű (Bromus)	19.1	9.6	9.5	99
Saratow	Tavaszi-búza	15.4	9.3	6.1	66
	Őszi-rozs	23.8	17.3	6.5	38
	Burgonya	101.5	59.7	41.8	70
	Lucerna	51.7	24.5	27.2	111
Mariupol	Őszi-búza	17.1	9.7	7.4	76
	Árpa	15.2	10.2	5.0	49
Krasnokutsk	Fű	21.7	15.6	6.1	39
	Őszi-rozs	13.1	11.8	1.3	11
	Őszi-búza	11.7	6.2	5.5	88
	Különf. búzafajták	7.7	6.8	0.9	13
	Árpa (lucernával vetve)	23.7	18.5	5.2	28
Rostashi	Őszi-búza: termés	14.3	12.4	1.9	15
	szalma	34.1	29.4	4.7	16
	Tavaszi-búza: termés	12.8	12.1	0.7	6
	szalma	23.2	22.6	0.6	3
	Rozs: termés	14.2	11.8	2.4	21
	szalma	35.1	30.7	4.4	14
	Takarmányrépa: fej	163.4	135.5	27.9	21
	levelek	30.0	23.6	6.4	27
	Burgonya	102.5	60.1	42.4	71
	Széna (Bromus)	13.2	11.6	1.6	14
Guselkii	Őszi-búza	11.2	9.1	2.1	23
	Tavaszi-búza	12.7	12.3	0.4	3
	Zab	14.8	16.7	-1.9	-11
	Árpa	19.0	16.3	2.7	17
	Széna (Bromus)	21.3	9.7	11.6	119
	Lencse	16.9	10.7	6.2	58

2. Epertermésre vonatkozó adatok.

a) Magyarországon.

A szélvédett sávokban levő epersorok közepes távolsága: m	6	13	18	24	30
Termés 100 m ² -ként: kg	91	84	76	66	47

b) Dániában.

A termőhely távolsága a védősávától: m	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30
A termés 100 m ² -ként: kg	84	86	73	67	53

3. Almatermesre vonatkozó adatok. (Dánia.)

A termőhely távolsága a védősávától: m	1-10	11-19	20-28	29-37	38-46
Almatermes: %	100	51	22	17	14

4. Dán kísérleti adatok.

		A termés viszonzyszámai	
		szélvédelem nélkül	szélvédelemmel
		$\frac{0}{10}$	$\frac{0}{10}$
Jütland:	Rozs (szem) --- ---	100	117
	Búza --- --- ---	100	111
	Árpa --- --- ---	100	118
	Zab --- --- ---	100	118
	Különf. répák --- ---	100	106—123
	Burgonya --- --- ---	100	134
Fünen:	Fü és here --- ---	100	127
	Fü --- --- ---	100	109
	Lucerna --- --- ---	100	103
Seeland:	Burgonya --- --- ---	100	106
	Különf. répák --- ---	100	106—109
	Burgonya --- --- ---	100	107

5. Orosz kísérleti adatok.

Távolság a faállomány szélétől	Hozadék hektáronként q			
	m	széna	rozsa	zab
0—20		28.9	11.8	10.9
20—40		23.8	10.2	12.5
40—60		19.6	10.2	14.2
60—80		18.5	8.7	12.7
80—100		17.1	8.3	11.7
100—120		16.2	8.1	11.7

6. Dán kísérleti adatok.

Távolság a szélvédő-sövénytől	A termés viszonzyszámai a szélvédő-sövénytől különböző távolságban %		
	fü	tarlórépa	zab
1-szeres sövénymagasság mellett	—	—	100
3 » » »	100	100	95
5 » » »	94	93	95
7 » » »	89	87	80
9 » » »	84	80	—
11 » » »	78	73	—
13 » » »	76	—	—
15 » » »	70	—	—

Sajnos, a kimutatások nem tüntetik fel a védőpászták szélességét és a rajtuk állott erdő magasságát.

Egyedül a magyar kísérletekről tudtam azt megállapítani, hogy itt a védőpásztá két sor 7 méter magas csertölgy volt.

Néhány adatot külön is ki szeretnék emelni belőlük.

Az 1921. évi rendkívül száraz és az 1922. évi erősen esős évben az őszi rozsa- és a zabtermésben a következő eltérések mutatkoztak: az őszi rozsnál a száraz évben a védett területen a szemtermés 284 $\frac{0}{10}$ -kal, a szalmatermés 190 $\frac{0}{10}$ -kal volt magasabb, mint a védetlen területen, de még az esős évben is mind a szalma-, mind a szemtermés a védett területen 19 $\frac{0}{10}$ -kal haladta meg a védetlen területen elért termést.

A zabnál a száraz évben a szemtermésben 152, a szalmában 154, míg az esős évben a szemtermésben 40, a szalmában 16⁰/₀-os különbséget mutatkozik a védett terület javára.

A különböző megfigyelő állomások átlagadatai a következő legkisebb és legnagyobb százalékos eltéréseket mutatják az egyes terményeknél a védett területek javára. Őszi búzánál: 15—88⁰/₀, tavaszi búzánál: 3—66⁰/₀, őszi rozsnál: 11—38⁰/₀, árpánál: 15—49⁰/₀, zabnál: 3—11⁰/₀, burgonyánál: 70—76⁰/₀, szánánál (*Bromus*): 14—119⁰/₀, lucernánál: 111—203⁰/₀.

Magyar adatunk csak epertermésre van s ez Rétfaluról származik az 1920—1923. évekből, ahol is a védőpászta közvetlen közeliében 100 m²-kint 91 kg volt a termés, míg 30 m távolságban már csak 47 kg.

Megerősítik ezt a dán adatok is, ahol a 6—10 m-es távolság 84 kg-os termésével szemben 26—30 m-es távolságban 53 kg-ra esik vissza a termés.

De még feltűnőbb a különbség a dán almatermési adatoknál, ahol a védősávtól 1—10 m-es távolságban szedett termésnek 38—46 m távolságban már csak 14⁰/₀-át kapták.

Egyébként a dán kísérleti adatok a különféle terményekre átlagban mintegy 17⁰/₀-os többletet mutatnak ki.

Arranézz azonban, hogy a szélvédelem még a sövénymagasság 13-szorosának megfelelő távolságban is érvényesül némileg, már a Dániában végzett mérések is adnak tájékoztatást, s majdnem ugyanerre az eredményre jutottak az amerikai kísérleti állomások is.

Az eredmények értékelését illetően talán utalhatok arra, hogy az oroszországi megállapítások szerint a védő erdőpászták a terméseredményeket átlagos időjárásnál 20—30⁰/₀-kal, száraz években ellenben 300—400⁰/₀-kal fokozzák. Ezért a második ötéves tervben 350.000 hektár, vagyis közel 600.000 kat. hold ilyen védőpászta telepítését irányozták elő.

Még két oroszországi adatot kívánok kiemelni.

Az 1891—92. évi hószegény télen egy Cherson kormányzóság-beli nagybirtokon megállapították, hogy az erdőpászta védő hatása 200—600 m távolságig érvényesült s míg a védett területeken a hótakaró 40—80 cm vastag volt, a védetleneken mindössze 13—22 cm.

Ennek megfelelően alakult a terméseredmény is az őszi búzánál, mert míg a védett területen

40 cm átlagos hóréteg alatt 16 q-t

42 „ „ „ „ 18 „

44 „ „ „ „ 20 „

58 „ „ „ „ 23 „ adott egy hek-

tár, addig a védetlen területen

18 cm átlagos hórétteg alatt csak 13 q
 14 „ „ „ „ „ „ 12 q volt a hektáronkinti termés.

A másik adat a mariupoli kísérleti állomásé, ahol az 1927—28. évi hószegény télen a nyílt területen az őszi búza teljesen kifagyott, míg az erdőpásztákkal védett terület ebben az évben is hektáronkint 13.8 q termést, tehát kat. holdankint 8 q-t hozott, ami alig marad a közepes évek magyar átlagtermése alatt.

Én nem állítom azt, tisztelt Uraim, hogy az oroszországi eredmények nálunk is teljesen beigazolódnak, de még a dániai átlagos 17⁰/₀-os eredmény mellett is — aminél pedig a mi szárazföldi éghajlatunk mellett feltétlenül többet lehet elérni — *érdemes, sőt talán kötelesség ezzel foglalkozni.*

Mert, hogy 17⁰/₀ erdősültség mellett a munkamennyiség 17⁰/₀-kal apad, a felhasználható trágyamennyiség a megmaradó területegységre számítva, 20⁰/₀-kal emelkedik, ezt bizonyítani nem kell.

Emellett elárulhatom azt is, hogy a fanemek megfelelő megválasztása esetén nemcsak a saját tűzi- és szerfaszükséglet kerül ki ennyi erdőből, de még felesleg is marad. Mert az ilyen művelt területek közé eső keskeny pászták hozadéka erősen meghaladja a zárt erdő ugyanekkora területre eső fatermését.

Annak a kiszámítását, hogy mit jelentene ez a mezőgazdaság jövedelmezősége szempontjából, Önökre kell bízni.

Még egy érvet a kérdés fontossága mellett!

A Német Birodalom erdősültsége jóval meghaladja a megnagyobbodott Magyarország erdősültségét s erdeik állapota és átlagos termése is sokkal kedvezőbb a miénkénél.

Mégis, most indul meg egy nagy munkaterv, hogy a mezőgazdaság nyárfasorok, pászták és foltok telepítésével segítse elő a jövő faszükségeinek a fedezését.

Pedig mindnyájan tudjuk, hogy a mezőgazdasági termelés fokozása mekkora gondja ma a német közigazdaságnak.

Ime, nem az erdőgazdaság érdeke, de a magyar föld jobb, megfelelőbb használata, a versenyképesség fokozása, az iparosítás biztosítása kívánja azt, hogy a legerősebb ütközőpontot a területelosztás kérdését a gazdatársadalom megértése küszöbölje ki.

*

A többi ellentét forrásával már könnyebben végzünk.

Még két kérdés van, amelyik a két gazdálkodási ág természetéből kifolyólag sok ellentét forrása: a legeltetés és a vadkár kérdése.

A legeltetésről már mondtam egyet-mást az előbb, s rá-

mutattam azokra a szomorú eredményekre, amiket az egyoldalú és helytelen gazdálkodás maga után vont.

Engedjék meg az Urak, hogy itt is arra a keszthelyi jelmondatra utaljak. Tessék a saját portán rendet teremteni!

Kezet a szívre, Uraim! Tessék igaz lelkiismerettel válaszolni a következő három kérdésre!

Hány gazdaság költségelőirányzatában szerepel a *legelőjavítás?*

Mennyivel csökkenti a magyar legelők használati értékét a teljes gondozás hijján felferődött tövis, bozót, gaz, az elterítetlen vakondtúrásokból keletkezett zombék és a takarmányhiány miatt túlkorán megkezdett, vagy észszerőtlenül nagy állatállománnyal gyakorolt *rendszeretlen legeltetés?*

Hány tönkrement legelőt hozott rendbe a magyar mezőgazdaság ezideig?

Pedig a legelőkérdést itt kell megoldani!

Készséggel elismerem, hogy rendkívüli viszonyok előidézhetnek nagynéha olyan helyzetet, amikor az erdő részéről nyújtható igen csekély értékű segítségre is szükség van.

Készséggel elismerem azt is, hogy egyes nagyon kivételes esetekben a mérsékelt és kellően ellenőrzött legeltetés számbavehető kárt nem okoz az erdőn, sőt azt is, hogy egyik-másik túlaggodalmas erdőmérnök kollégám néha megokolatlanul támaszt nehézségeket.

Azt azonban, hogy hol, mikor és mennyi állatot lehet számottevő kár nélkül legeltetni az erdőben, csak az erdész állapíthatja meg és kifejezetten hangsúlyozom, hogy *ha a mezőgazdaság csak félannyi munkát fordít a legelők gondozására, mint amennyit beszélünk róla, akkor az amúgy is csekély értékű erdei legeltetésre csak nagyon ritkán lesz szükség.*

Ami már most a vadkár kérdést illeti, ezt kifejezetten a nagyvad, a szarvas és vaddisznó okozta károkra értem és itt csak egy álláspont lehet helyes.

Az idegen mezőgazdaságot teljes kártérítés illeti az elszenvedett kárért, a saját gazdaságnál pedig az erdésznek is elsőrendű kötelessége rámutatni arra, milyen veszteségeket szenved a túltenyésztés folytán a mezőgazdaság, nehogy a gyenge termésért, vagy terméskimaradásért a vezető gazdát okolják. A vadászatot pedig a tényleges kár értékével meg kell terhelni.

Annak igazolására, hogy az erdészeti közvélemény a legeltetés és vadkár kérdésben mennyire igazságos és elfogulatlan, nyugodt lelkiismerettel utalok az Országos Erdészeti Egyesület állásfoglalására, amely a legeltetés kérdésében az új erdőtörvényben már érvényre is jutott; a vadkárok teljes megtérítésére vonatkozó részéhez pedig az új vadászati törvény előkészítését célzó tárgyalá-

soknál még a legkonzervatívabb vadászati védegyeletben is támogatást tudott szerezni.

*

Ami már most a nem a hivatásból folyó ellentéteket illeti, ezek közül hármat kívánok csak kiemelni és pedig: a vezetés kérdését, az egymás munkakörének és szaktudásának a megbecsülését és a kölcsönös elszámolásokat.

Nincs még olyan messze az az idő, amikor az összes nagyobb gazdaságokban a mezőgazdaság játszotta a primhegedűt és az erdő, mint másodrendű tényező, sokszor csak mint vadászterület vagy tartaléktőke szerepelt, amelyhez elég sokszor nyúlt a birtokos a mezőgazdasági beruházások címén.

De volt olyan eset is, ahol a vadászat révén az erdészet jutott a vezető szerephez, sőt a változott gazdasági viszonyok, valamint a földreform következtében ma már több példát találunk erre is.

Sok vezető követte el a hibát, hogy erőszakosan nyúlt bele — valljuk meg, — hozzáértés és megfontolás nélkül, sőt a szakember ellenkezése ellenére, a másik gazdasági ág ügyeibe.

Mennyi kárát vallotta az ilyen beavatkozásnak mindig nemcsak a másik gazdasági ág, de maga a birtokos és a birtok is!

Ne vitassuk mi, tisztelt Uraim, az elsőséget ma sem egymás között, sem más ágazatokkal szemben, hanem ismerjük el, hogy ma már minden ágazat vezetése egész embert és pedig jól képzett szakembert kíván.

Ismerjük el azt, hogy bármennyi közös vonatkozás van is a foglalkozásunk között, százezre több a különbség, amit pedig a saját ágazatára vonatkoztatva a másik tud.

Vigyázzunk, nehogy a két ágazat között az elsőségért folyó versengés idegent, nem szakembert ültessen mindkét ágazat nyakára! Mert erre is már éppen elég szomorú példát láttunk.

Támogassuk őszintén egymásnak a teljes függetlenségre való törekvését és kerüljük a másik ágazat munkakörébe való beavatkozást.

Becsüljük meg egymás szakmáját és különleges képesítését.

Ismerjük el becsületesen felfelé, hogy a másik ágazat tenni-valóinak nem mi vagyunk, hanem az arra képesített szakemberek a mesterei.

Már pedig „ki minek nem mestere, hóhére az annak!” — mondja a közmondás. Esetleg velünk szemben felvetett kérdésnél kérjük magunk a birtokost a szakember meghallgatására s térjünk ki a beavatkozás elől. Soha ne felejtjük el azt, hogy aki nem becsüli a más ember képzettségét, az nem kívánhatja joggal a saját képzettsége elismerését sem.

Ami pedig az elszámolások kérdését illeti, akármilyen lényeges szükséglet kielégítéséről van is szó, *soha se akarjunk a másik ágazat rovására fényes eredményeket kimutatni!*

Értékeljük és számoljuk el becsületesen egymással azt, amit egymásnak adunk, nehéz időkben pedig iparkodjunk egymáson segíteni.

Hányszor nyújt az igények bizonyos mértékű leszállítása, a könnyebben nélkülözhető anyagok átengedése stb. módot arra, hogy a másik ágazatot nehéz helyzetből kisegítsük.

Ne mulasszuk el ezt az alkalmat a testvéri jobb nyújtására, mert nem tudhatjuk, nem szorulunk-e rövid időn belül magunk is arra!

Ezek a megállapítások egyformán vonatkoznak mindkét ágazatra, s a kérdések is egyformán szólnak mindkettőhöz.

Mert méltóztassanak elhinni, hogy erre a testvéri megértésre és összefogásra mindkét ágazatnak feltétlen szüksége van.

Hiszen a küzdelem a közös bajok orvoslásáért, a közös gondok elhárításaért ma is folyik.

Én azt hiszem, joggal hivatkozhatom arra a küzdelemre, amit a gazdasági és erdőgazdálkodási nyugdíjintézet létesítéséért együtt folytattunk le, ahol a hűséges fegyvertárs kitartásával és bátor szókimondással tudtuk dülőre juttatni a közös ügyet.

Azt hiszem, joggal hivatkozhatom arra is, hogy erdőmérnök is követelte a törvényhozásban a mezőgazdasági képzettségnek az állami igazgatás legfelső irányításában megfelelő szerephez juttatását; hogy erdőmérnök hivatkozott arra, mennyire hibás a szakképzett gazdáknak a vezető állásoktól való elszorítása.

Méltóztassék megengedni, hogy megismételjem az előbbi mondást:

Nincs még két ágazat, amelyik annyira egymásra volna utalva, mint a gazdaság és az erdőgazdálkodás.

És méltóztassanak meggyőződve lenni arról, ha testvériesen összefogva, egymást megértve, megbecsülve és támogatva megmutatjuk azt, mit tud a szakértelem, az odaadó és megfeszített munka ebből az áldott magyar földből kitermelni: önként hullik ölünkbe az a része a vezetésnek, amely bennünket szaktudásunk és eredményes munkánk alapján, Isten és ember előtt joggal megillet.

Hiszen csak az volna a természetes, ha a földművelésügyi ügyekkel foglalkozó osztályok élén mindenütt szakképzett, okleveles gazda állana s a földművelésügyi minisztérium adminisztratív államtitkári székei közül egyikben műszaki ember, a másikban okleveles gazda ülne.

Ezt a harcot végigharcolni pedig kötelességünk, nemcsak magunkkal és nemzetünkkel szemben, de azzal a magyar földdel

szemben is, amelyből vétettünk, amellyel egész életünkön át foglalkozunk és dolgozunk, s amelyben nyugodt lélekkel akarunk megpihenni.

*

Forstmann und Landwirt. Von Z. Biró.

Vortrag des Verf., gehalten anlässlich des II. Fortbildungskurses für Landwirte.

Bei gemeinsamer Anstellung entstehen zwischen den Leitern der Forstbetriebe einerseits, bzw. den Landwirtschaftsbeamten andererseits häufig auch heute noch ernste Gegensätze, die teils sachlicher, teils persönlicher Natur sind.

Erstere können vorwiegend auf das fortschreitende Platzgreifen der Landwirtschaft, auf die Beweidung des Waldes und auf den Wildschaden zurückgeführt werden. Persönliche Schwierigkeiten bereiten hauptsächlich: die Frage des Vorranges, und der Kompetenz, sowie die gegenseitigen Verrechnungen.

Verf. zeigt den Weg der Verständigung, betont die steigende Bedeutung der Holzzucht, die Dringlichkeit der Weideverbesserung, das Anrecht auf vollen Wildschadenersatz, wünscht aufrichtige Anerkennung besonderer Fachkenntnisse, bzw. aller Leistungen und weist mit Nachdruck auf die Notwendigkeit vereinter Arbeit hin.

*

L'ingénieur des forêts et l'intendant agricole. Par Z. Biró.

Employés dans la même exploitation, ils entrent quelquefois en conflit pour des raisons *objectives* telles que: extension de l'agriculture, pâturage, élevage du gibier, et pour des raisons *subjectives* provenant des questions de primauté, de compétence et de décompte.

L'Auteur indique la voie de la compréhension mutuelle et insiste sur la nécessité de la collaboration.

*

The Forest Engineer and the Agricultural Officer. By Z. Biró.

When employed on the same estate the causes of friction between them are: the expansion of agriculture, and the management of pastures and game. Personal controversies arise over the questions of priority, competence and reciprocal accounts.

The author shows how to arrive at an understanding and stresses the necessity of co-operation.

Videant consules!

Hargita-Váralja Jelképes Székely Község kiadásában egy közel 60 oldalas kis füzet jelent meg „A székelység hivatása a Kárpátmedencében“ címmel.

Szerzője: Csik-Szent-Mártoni Szabó István m. kir. hadiműszaki törzskari százados, okl. gépészmérnök.

A füzet 31. és 32. oldalán szószerint a következő javaslat van: „Az állattartás elősegítéséhez igen fontos a jelenleg divatos erdőgazdálkodási rend megváltoztatása. Ma előírás, hogy az erdő levágása után azonnal újra kell ültetni a talajt. A Székelyföld